

Swójba być a wostać

Dom sprawneho budže žohnowany.

Prisłowa Salomona 3,33

Swójbne žiwjenje so změnja. Štož běše před lětami a lětdžesatkami hišće samozrozumliwe, je džensa hinak. Prjedy mějachu swójby wjele džěci, wšako bě wažne, zo so mjeno dale dawa a zo je zastaranje w starobje zawěšćene. Husto běše tež tak, zo bě swójba zdobom zawod, w kotrymž so wšedne džělo wukonješe. Myslmy na naše ratarske statoki abo rjemjeslniske swójby. Tež w fararskich a wučerskich swójbach běštej džělo a wšedne žiwjenje wusko zwjazanej. Do swójby słušachu wjacore generacije a k temu hišće čeledź, wujojo a čety. Hromadže so džělaše, bydleše a jědžeše. Džensa naruna technika wotročkow a džowki a kóžda generacija ma swoju kuchnju. Swójby nimaja hižo tu stabilnosť, kotruž něhdy mějachu, štož na tym spóznamy, zo so wjele mandželstwow rozwjedže. We wulkich městach je džensa wjetšina wobydlerjow sama za sebje žiwa. Wažna změna je tež, zo přewozmjje stat wjace a wjace nadawkow, kotrež měješe prjedy swójba. Tole so na příklad w tym pokazuje, zo stara so stat džen a bóle wo kubłanje džěci, wo rentu, wo džělo, wo strowotu a socialne zastaranje.

Jako cyrkej tole wšo widžimy, ale njemóžemy w tym wulke žohnowanje spóznać. Stat móže so drje wo wšitke móžne zwonkowne wěcy starać, ale wón njemóže narunać swójbu, to rěka zhromadne žiwjenje wjacorych generacijow. W swójbje namakamy emocionalnu wěstosć a zhromadnosť, kotruž nihdže druhdže njedóstanjemy. W Swjatym pismje steji, zo njeje derje, zo je čłowjek sam žiwy. (1. Mójz 2,18) Wjele wěrnosće w tutym słowje tči, přetož mjezyčłowjeska zhromadnosť, na kotrež leži žohnowanje, zwoprawdža so wosebje w swójbje. Swójba dawa mjezsobnu pomoc a podpěru, runje w tych časach, hdyž nam ničto druhi pomhać njemóže. W swójbje dawatej so wěda a nazhonjenje wot jedne generacije na druhu dale. Wězo njepriř-

Tři generacije serbskeje žiwnosćerskeje swójby z Klukšanskeje wosady: Maćijecy w Lichanju před swojim domskim w lěće 1929

Repro: J. Maćij

dže to wšitko wotsamo. Swójbne žiwjenje žada sej wjele prócy a zasadženja, a to wosebje wot maćerjow a wowkow. Na tutym džěle leži wulke žohnowanje!

Što móžemy činić, zo bychu naše swójby hromadže wostali? Prjedawše časy mějachu so w tym lóšo, dokelž běchu róle jasně rozdžělene: Žony starachu so wo kuchnju a džěci, mužojo wo dochody a zarjady. Džensa su dorěčenja trěbne, što čini što a što je za čo zamołwity. To njeje přeco lochko, ale hinak njeje móžno njedorozumenja a zwady wobeńć. Kóždy ma přinošować k swójbnemu žiwjenju, ma sej za nje chwile brać. Wotsamo so ničo njestanje.

Wažnu podpěru za swójby skići nam křesćanske wěra. Boža lubosć chce w našich mandželstwach a swójbach swoje městno měć. Kaž wón nas lubuje, mamy so tež my mjez sobu lubować. Japoštoł Pawoł je to wuraznje mužam sobu na puć dał: „Wy mužojo, lubujće swoje žony, runje jako je Chrystus lubował wosadu a je so sam za nju woprowač.“ (Ef 5,25) To je čězki nadawk za muža, zo ma swoje zajimy wróćo stajić a so woprowač za mandželsku. Ale tež nawopak ma dobra žona swoje žohnowanje, kaž to čitamy w Knize Jezusa

Siracha: „Derje temu, kiž ma dobru žonu. Tón budže hišće jónu tak dołho žiwy. Žona, kiž je dobra hospoza, zwjeseli swojeho muža a čini jemu měrne žiwjenje. Dobra žona je krasny dar, a budže temu data, kiž so boji Boha.“ (Sir 26,1-3)

Njebudžemy swójbne žiwjenje idealizować. Nazhonjenje wući, zo su tež w křesćanskich domach wšelake nedorozumenja a rozestajenja. Wone pak njedyrbja nadwahu dóstać, dokelž móžemy přeco zaso znowa započec. Kaž Bóh nam wodawa, tak mamy sej tež mjez sobu wodawać. Přez Božu hnadu móžemy namakać wjednanje a nowy započatk, njech je było, štož je było. Bože słowo nas tež na to dopomina, zo swoje swójby njezawrějemy, ale zo smy wotewrjeni za druhich, wosebje za samostejacych.

Stare židowske prisłowo praji, zo budže dom sprawneho žohnowany. Nadžijomnje je to tež naše nazhonjenje. Tež pod džensnišimi wuměnjenjemi žohnuje Bóh Knjez zhromadne žiwjenje w swójbje. Druhdy to snadž tak prawje njezačuwamy, hdyž so problemy dopředka tłóča. Směmy pak so dowěrjeć Božim slubjenjam, kotrež plaća zhromadnemu žiwjenju w swójbje. **Jan Malink**

Bibliske hódančko

Lube džěci, džensa mam za was zaso hódančko přihotowane. Tutón raz pytamy za zwěrjaty w bibliji. Na někotre prašenja zawěsće hnydom prawu wotmołwu wěsće. Někotre pak su trochu ćeše, ale tež tute z pomocu podatych městnow w bibliji spěšnje same wuhódaće. Přeju wam wjele wjesela při hódanju!

1. Biblija započnje so ze stawiznu stworjenja swěta. Bóh stwori

- N na 5. dnu ptački a džiwinu.
- S na 6. dnu zwěrjata a čłowjeka.
- P na 6. dnu jeniče čłowjeka.

2. Jako so wulka woda po lijeńcy zhubi, wupósła Noach ptačka, zo by za suchim krajom pytał. Ptačk wróci so z hažku woliowca w pysku. (1. Mójz 8,10) Běše to

- J sowa.
- T hołb.
- I sokoł.

3. Mjez egyptowskimi čwělemi (2. Mójz 7-11) njeběchu žane

- E žaby.
- Š skopčki.
- W njetopyrje.

4. Kotre zwěrjo spóžrě Jonu, jako nochcyše so do Niniweja podač (Jona 2)?

- B wjelk
- Ó wjelryba
- C law

5. Na kotrym zwěrjeću jěchaše Jezus do Jerusalema a lud jemu „hoziana“ přiwoła (Mt 21)? Jěchaše

- J na konju.
- E na kamelu.
- R na wósliku.

6. Što sta so w tym wokomiku, jako Pětr (Lk 22,61) k třěćemu razej Jezusa zaprě?

- E Sowa sutaše.
- L Čorne rapaki přilečachu.
- B Kapon zaspěwa.

7. W Přisłowach Salomona (6,6) rěka: „Dži k ..., lěnocho, hladaj, kak je žiwa, a wukń mudrosć.“ Ke komu ma hić?

- A K mrowi.
- E K pčołce.
- S K mjetelće.

8. Pola Mateja 10,16 rěka:

- B „Budźće tehodla mudri kaž hady a bjez lesće kaž hołbje.“
- N „Budźće překlepani kaž liška.“
- L „Budźće swěrní kaž psyk.“

9. W Přisłowach Salomona (30,30) je rěč wo zwěrjeću, kotrež so nikoho njestróži. Je to

- Ě tiger.
- O law.
- U worjoł.

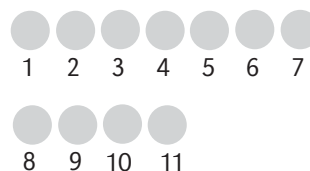
10. Jako so zhubjeny syn nawróci, přikaza nan swojim služownikam, za hosćinu zwěrjo zarězač (Lk 15,23). Běše to

- Ž ćelo.
- W jeleń.
- B honačik.

11. Jara znate je přirunanje wo zhubjenym zwěrjeću pola Lukaša 15. Běše to

- Y zhubjena kruwa.
- I zhubjene ćelo.
- A zhubjena wowca.

Hdyž sće na wšitke prašenja prawje wotmołwili a pismiki po rynku prawje zasadžili, wučitaće křesćanske słowo za přirodu.

Janina Krygarjowa

66. Serbski ewangelski cyrkwinski džen 23. a 24. junija 2012 w Husce

„Słowo našeho Boha wostanje hač do wěčnosće“

Sobotu, 23. junija

14.00 hodź. zahajenje w cyrkwi

14.30 hodź. bjesada z Bjesadami w horće ewangelskeje šule

Njedźelu, 24. junija

10.00 hodź. swjedźenske kemše z Božim wotkazanjom,

prěduje farar Christoph Rummel z Hodźija, zdobom kemše za džěci

12.00 hodź. wobjed w horće ewangelskeje šule

13.00 hodź. připoldniša přestawka z ludowymi spěwami a wšelakimi přinoškami

15.00 hodź. koncert kulturneje brigady Budyskeho Serbskeho gymnazija

pod nawodom kantora Friedemanna Böhme

Wšitkich Serbow wutrobnje na cyrkwinski džen přepróšujemy.

Swjedźenske kemše so w serbskim rozhlósu přenjesu.

Serbski domizniski swjedžen

Wosadni z Wojerowskich kónčin a dalši zajimcy su njedzeli, 10. junija, přepróšeni na Serbski domizniski swjedžen. Započatk budže w 10.00 hodź. z kemšemi w Janskej cyrkwi, kotrež swjećitaj sup. Malink a farar Nagel. Wokoło 11.30 hodź podadža so serbske drastowe towarstwa z konjacyemi zapřahami do Narča, hdžež budže wobydlerkim domje zhromadny wobjed, spěwanje a serbski program.

Pomnik za fararja Nowaka

Na rowje loni zemřětoho zaslužneho delnjoserbskeho fararja Herberta Nowaka na Južnym pohrjebnišću w Choćebuzu wotkryje so pjatk, 15. junija, w 10.00 hodź. pomnik. Postrowne słowa porěči krajny rada wokrjesa Sprjewja-Nysa Harald Altekruiger, poswjećenje změje farar n. w. Dieter Schütt, spěwač budže Gerald Schön.

Koncert w Michałskej cyrkwi

Pjatk, 15. junija, wotměje so w Budyskej Michałskej cyrkwi dalši komorny koncert rjadu „Žedźba za dalinu – III“. Započatk budže w 19.30 hodź. Na programje steja hłownje twórbje serbskich a mecklenburgskich komponistow, mj. dr. Jana Cyža, Malte Hübnera a Jura Mětska. Hudźić budžeja solisća Sewjeroněmskeje filharmonije Rostock.

Wažne je džěło z čłowjekom

K 65. narodninam Wojerowskeho fararja Joachima Nagela

Farar Wojerowskeje Janskeje wosady Joachim Nagel woswjeći 27. junija swoje pjećašesćdzesacy. Rozžohnowane kemše z nim budu 15. julija w Janskej cyrkwi, přetož wón wopuści lětsa Wojerowsku wosadu, w kotrejž je nimale 20 lět skutkował.

„Duchowny Nagel“, kaž jeho we Wojerecach a wokolinje mjenuja, čuje so wusko zwjazany ze Serbami – w nabožnym džěle a ze serbskej rěču. Hajenje serbskich tradicijow woznamjenja za njeho wobohaćenje a wjeselo. Hordy je tež na Myto Domowiny, kotrejž so jemu w léće 2008 spožči. Sobu inicirował je kemše na zelenym štwórtku w Patokec bróžni na Horach a tam zawjedł rozdželenje kmóťiskich cahtow. Lětsa bě to třinaty króć a hosćičelka Birgit Patokowa móžeše zaso Slepjanske kantorki a na 120 dalšich wopytowarjow witać. Za duchowneho Nagela wšak běchu to poslednje kemše na Horach a hłuboko hnuty wón praji: „Budu we wutrobje dale z wami.“

Rady mysli wón wróćo na kóždolětne domizniske swjedženje a na Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń w léće 2007. Wojerowski farar bě tehdy hłowny organizator, kotremuž zanjesechu na kóncu wulkotnje radženeho cyrkwinskeho dnja trójnu slawu. Tehdyše hesło „Pój, wutroba, a wjesel so na darach Boha swojeho“ bě a je jemu wažna směrnica žiwjenja a druhy njemóže rozumić, čehodla so Serbja tak jara přez stratu a dewastaciju definuju, město teho zo bychu so wjeselili nad tym, štož maja.

Joachim Nagel je sej teho wědomy, zo we Wojerowskej kónčinje serbscy kemšerjo wotebëraja, tež hdyž měješe za čas swojeho skutkowanja někotre serbske křeńcy. Spyta, hdžežkuli móžno, ze serbskim słowom a skutkom wosadnych za to serbske zahorić. Konfirmandža z Wojerowskich kónčin nawuknychu pola njeho serbski Wótčenaš a za pěstowarnju na Horach je někotre džěćace spěwčki do serbsčiny přeložili. Z wulkim angažementom zhromadzi wokoło so horstku zajimowanych, kotřiž so nimale kóždy štwórtk wječor pola njeho zetkawaja a serbsku rěč wuknu. Na tajkich wječorach móžach sama nazhonić, kak wažnej stej jemu korektna nałožowanje serbsčiny a zapřijeće regionalnych rěčnych wosebitosćow. Spyta tak husto kaž móžno z wosadnymi serbsce rěčec, přetož „duša luda je rěč“.

Joachim Nagel wšak sam serbske korjenje nima, a tola je so před nimale 20 lětami šěsć njedzel do Minakała na tehdyšu rěčnu šulu podať, zo by zakłady serbskeje rěče nawuknył. W samostudiju je so dale wukmanił čitajo bibliju, Pomhaj Bóh a

Farar Joachim Nagel na kemšach składnostnje Serbskeho domizniskeho swjedženja w juniju 2008 we Wojerowskej Janskej cyrkwi

Foto: A. Kirschke

Serbske Nowiny a słuchajo rańše džěćace wusyłanja w serbskim rozhlósu. Hižo přeco je so jara za rěče zajimował, za stare rěče runje tak kaž za italsčinu, serbsčinu abo pólsčinu, kotruž tež žony dla nawukny a dokelž ma swójbne korjenje w Šleskej.

Narodźił je so Joachim Nagel w měsće Velbert w Porynskej. Mać bě ewangelska a jara pobožna, nan bě katolski. Jeho puć k ewangelskemu duchownemu njebě runy. Najprjedy studowaše w Göttingenje a Heidelbergu fyziku a filozofiju. Wěsty čas zanuri so do srjedźowěkowych rukopisow a studowaše tež katolsku teologiju. Tola bórže pytny, zo njebě to jeho swět, a wróći so k protestantizmej. Hakle w léće 1982 započa ze studijom ewangelskeje teologije w Bochumje. W Merksteinje pola Aachena bu 1989 ordiněrowany a potom džělaše dwě léće w młodźinskim jastwje Ottweiler w Posaarskej jako wučer nabožiny a wukonješe tam dušepastyrstwo.

Kónc 1992 nastupi Joachim Nagel swoje přenje město jako wosadny farar we Wojerecach. Wažne bě a je jemu džěło z čłowjekom, přetož: „Ženje njeje wostudle a stajnje dožiwiš při tym překwapjenki“, wón praji. Rady mysli wróćo na wulěty

ze seniorami wosady. Jónu, při wjedženju po Semperowej operje, su samo „Hanka, budž wjesoła“ zaspěwali. Wosebje rady zanošuje kěrlušy we wjacorych rěčach, w kóždej rěči pak su jemu hinaše wosebje lube. Fyzika, kotruž bě w młodych lětach studował, jeho tež džensa hišće fascinuje. Zajimuje so wosebje za teoriju relatiwity a wzajomne skutkowanje mocow, zo by po słowach Goetheho nazhonił, „što swět w nutřkownym hromadže džerži“. Zawěsće změje jako wuměnkar wjace časa za pěstowanje swojich zajimow.

Wróćo zhladuju na swoje skutkowanje jako wosadny farar rjekny duchowny Nagel: „Tu we Wojerecach skónči so jedna z mojih žiwjenskich stacijow. Čłowjek pak dyrbi so džělić móc, takrjec za sebje wothóčkować, zo móht něšto nowe započec.“

Džakujemy so jemu wutrobnje za jeho njesebične a spomóžne skutkowanje na dobro ewangelskich Serbow. W léću poda so Joachim Nagel ze swojej pólskej mandželskej na wuměnk blisko Poznanja. Přejemy jemu za nowy žiwjenski wotrězk z jeho swójbou w Pólskej strowotu a bohate Bože žohnowanje. **Měrana Cušcyňa**

Přećel Serbow Jozef Mach †

Přećel Serbow a Łužicy Jozef Mach z českých Kralup nad Vltavou je wotešoł na prawdu Božu. Wjele lět hižo běše na chodženje z kijomaj pokazany, dokelž měješe wotewrjenu nohu. Po poľlětnym přebywanju w chorowni zaja jeho boža ručka a jutrownu njedzelu, 8. apryla 2012, bu wot swojich ćerpjenjow wumóženy. Wo njeho žaruja bratraj ze swójbnymi, přećeljo w Čechach kaž tež mnozy Serbja, kiž su sej jeho jara wažili. Jeho přeću wotpowědujo bu jeho ćeto spalene a popjeł we wšej čišinje po pohrjebnišću w Kralupach rozsypany.

Jozef Mach narodži so 8. julija 1925 w słowakskej Banskej Štiavnicy. Nan džěłaše jako wobchodny zastupjer a mać w zarjadnistwje. Po nanowej smjerći 1935 wotrosće z bratrom pola znatych w južnych

Jozef Mach 1992 Foto: archiw PB

Čechach. Tam je do šule chodził a so w tekstilnym wulkowobchodze wukubłał. Wot 1943 bydleše w Kralupach, hdžež dožiwi kónc Druheje swětoweje wójny bombardowanje města přez anglo-ameriske lěta. Džěłaše najrjedy w twarstwje, pozdžišo w zawodze za awtowe transporty, w zarjadnistwje prodrustwa a naposledk hač do renty 1985 w kupnicy w Praze a w mediciniskim

institute.

1945 zezna so Jozef Mach z Vladimírom Zmeškalam a Kristianom Lanštjárom a džěłaše z nimaj za Łužicu. 1946 zastupi do towarstwa Společnost přátel Lužice a wosta z jeho členom dlěje hač 65 lět. Wjele lět wukonješe funkciju sekretara SPL. Łužicu wopyta přeni raz 1958 na zájězdze z členami SPL. Na 1. festivalu

serbskeje kultury 1966 nawjaza styki mjez šulomaj w Kralupach a Róžeńce. Jako člon českobratrskeje cyrkwyje wudžeržowaše wuske zwiski k nam ewangelskim Serbam. Čitaše Pomhaj Bóh kaž tež Serbske Nowiny. Wot 1985 do 2003 njeskomdži ani jenički Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń, na kotrymž posrědkowaše přeco postrowy swojeje wosady z Kralup. Něšto króc wobdžěli so tež na wulětach Serbskeho busa. W léce 1993 je z materialom z priwatneho fundusa zestajił wustajeńcu wo Serbach za šulerjow. Wustajeńcu su sej stotki šulerjow w Kralupach a wokolinje wobhladač móhli, přetož J. Mach je ju po wěstym času přeco do dalsjeje šule dowjezl a zaso natwaril, w běhu dweju lět w něhdze 20 šulach. Zo by šěřit wědu wo Serbach, woprowaše wjele časa a mowow. Łužica wosta jeho lubosć hač do kónca. Kontakt k njemu wudžeržowałoj staj Pawoł Rota z Ralbic a Helmut Gros z Džěžnikec. Posledni raz na wopyće w jeho starym domčku wysoko nad městom běštaj w juniju 2010.

Smy zhubili čłowjeka, kiž lubowaše Serbow bóle hač někotryžkuli rodženy Serb. Luby Jozefje, z džakom na Tebje spominamy.

Helmut Gros

Wizitacija we Wojerecach

Wot 2. do 13. meje přewjedze cyrkwinski wjednistwo wizitaciju we Wojerowskim cyrkwiskim wokrjesu. Při wizitaciji dze wo wěste přepruwowanje, kak so nadawk cyrkwyje – wozjewjenje ewangelija – prawje wukonja a kak so sobudžětaćerjo swojim nadawkam stajaja. W džensnišim času so tež perspektiwy cyrkwinskeho džěła zhromadnje wobmysluja. Nawoda wizitaciskeje komisije běše generalny superintendent Martin Herche ze Zhorjelca, do člonow komisije słušeše tež Serbski superintendent Jan Malink.

Štwórtk, 3. meje, běše serbski wječork we Wojerecach. Farar Joachim Nagel spēwaše z wobdžělnikami serbskeho rěčneho kursa jutrowny kěrluš a čitaše Ochranowske hesło. Po tym přiwobroćichu so nastawkeje ze Serbskich Nowin, w kotrymž pisaše so wo dojutrownych tradicijach we Wojerowskej kónčinje. W druhim džělu wječora rozmołwachu so Serbja z wizitaciskej komisiju wo perspektiwje serbskeho džěła we Wojerecach. Problem nastanje z teho, zo poda so farar Nagel 15. julija na wuměnk. Generalny superintendent Herche namjetowaše wutworjenje wuběrka, kotryž serbske džěło nachwilnje abo trajnje přewodźuje.

Wjetša zhromadźizna běše zetkanje z cyrkwinskimi předstajicjerymi 10. meje. We wosadnym domje předstajichu so wšitke wosady regiona. Najwjetši serbski podžěl měješe Łazowska wosada, kotrejež

rozprawy přednjese Günther Wjenk. Tola tež w rozprawach tamnych wosadow kaž Čorny Chołmc, Wojerecy abo Sprjejcy so na serbske tradicije pokaza. Cyłkownje je spóznać, zo je sekularizacija we Wojerecach bóle postupita hač w Budysej kónčinje, štož ma swoju hłownu přičinu w přičehnjenu mnohich džětaćerjow w 1950tych

lětach. Dla spadowacych ličbow budze so w blišim času wo tym rozmyslować, hač njezhubi Wojerowski cyrkwinski wokrjes swoju samostatnosć a so z druhimi wokrjesami njejednoci.

Pozitiwnje ma so hódnoćić, zo cyrkwinske wjednistwo serbsku problematiku spózna a ju w dobrym přewodźuje. Tež wosady widža swoje serbske tradicije jako skladnosć k wožiwjenju cyrkwinskeho džěła.

jm

Při wizitaciji we Wojerecach, wotlěwa: Serbski superintendent Jan Malink z Budyšina, farar Joachim Nagel z Wojerec, generalny superintendent Martin Herche ze Zhorjelca a superintendent Heinrich Koch z Wojerec

Foto: priwatne

Nabožnosť a narodnosť sej wobchowala

Na wopyće pola 90-lětneje Anneliesy Pinkoweje w Debsečanskim młynje

Hižo dlěje běch sej předewzał, so raz hodžinku z dołholětnej člonku Hornjohórčanskeje Domowinskeje skupiny Anneliesu Pinkoweje wo jeje žiwjenju rozmołwjeć. Dyrbjach jej jara přirěčować a wopodstatnić, zo je to za čitarjow Pomhaj Bóh zajimawe. Sedžu před žonu srjedźneje postawy ze strowym mjezwočom a połnymi włosami ze slěbornym blyščom. Tukaš na 75 do 80 lět staru mać a wowku. Ale ně: Anneliese Pinkowa je lětsa w měrcu čělnje a duchownje strowa woswjećila swoje 90. narodniny.

Znowa spyta mje wotdźeržować wot mojeho wotpohlada, něšto wo njej do Pomhaj Bóh napisać. Měni, zo to njebudže nikoho zajimować a zo móžu to pozdžišo pisać, po jeje smjerći. Rěči ze mnu běžnje a derje serbsce, byrnjež za to zřědka přiležnosť měła. Jeje mandželski je był Němc a tak tež w swójbomaj džowki a syna nichtó serbsce njemóže. Džowka Margita je 1961 do šule w Hornjej Hórcce zastupiła a přenje lěta hišće wučbu serbsčiny měła. Pola syna Johannes, kotryž 1963 do šule zastupi, dla přemało zajimcow hižo serbski kružk natwarić njemóžachu.

Anneliese Pinkowa bydli a hospodari hižo 60 lět w Debsecach na młynje. Sem bě so na syna młynka wudała a je tu lětdžesatki ze wšej swěru a prócu hospodariła. Hač do wysokeje staroby hišće wowcy a kury zastarowaše, byrnjež syn z mandželskej sobu w młynje bydlił a džowka ze swójbu jenož 300 metrow zdalena w Małych Debsecach žiwa byla.

Moja hosćicielka rěči ke mni z čichim hłosom, druhdy tež energisce, hdyž so za něčim prašam, štož chcył tola rady wědźec. Syn Johannes, kiž tu z namaj sedži a tójšto serbsce rozumi, mi potom wupomha. Wona slyši hišće derje a čita Pomhaj Bóh – po wóčnej operaciji najebole bjez nawočow. Serbske Nowiny hižo njeabonuje.

Anneliese Pinkowa rodźena Pjenckec (Pentzig) narodži so 25. měrcu 1922 w Bělšecach. Bě přenje džěčo swojemu staršemu, kiž měještaj tu wulke kubło. Wobaj běštaj Serbaj. Młódša sotra Ruth, nětko zwudowjena Müllerowa, hišće na kuble bydli a ma syłu potomnikow, kiž su wšitcy w Budyskim kraju žiwi. Młódši bratr je we wójnje zahynyl. Ze sotru Ruth so husto zetkawa, rěčitej mjez sobu jenož serbsce.

Wosom lět chodžeše Pjenckec Anneliese do ludoweje šule w Budestecach. W tamnišej cyrkwi bu jutry 1936 wot fararja Bójka serbsce konfirměrowana. Po tym kublaše so dwě lěće na ratarskej šuli w Budyšinje a džělaše hromadže ze sotru a bratrom na staršiskim kuble.

W lěće 1952 wuda so na Johannesu Pinku z Debsec. Samsne lěto přewzaštaj wot staršeho mandželskeho młyn ze stato-

Anneliese Pinkowa před swojim domskim we Wulkich Debsecach

Foto: J. Maćij

kom při Sprjewi. Pinkec nan a mać staj 1939 Debščanski młyn wotnajałoj, pozdžišo kupiłoj. Do toho běštaj młyn w Niedercunnersdorfje pola Lubija wobhospodariłoj. Nimo młynkowstwa dyrbjestaj młodaj Pinkec mandželskaj hišće statok ze skotom a rólne džěło na wosom hektarach pódy wobstarać. Jimaj narodžištaj so džowka a syn.

Muku mlěli su w Debščanskim młynje hač do 1962, potom su jenož hišće šrótowali hač do 1993, jako bě młynske koło dodźeržane. Hnydom po přewróće je syn Johannes z mandželskej młyn z dodźeržanej hródzu a bróžnju a wšěm skotom přewzał. Krok po kroku staj w běhu džesac lět wšitko saněrować dałoj. Wšě tři wulke třěchi su překryte, domske ma nowy wobmjetk žolteje barby a samo wódne koło je wobnowjene. Kóždy lěto swjatkonwu pónđzelu na dnju młynow móžeš sej mašiny w młynje wobhladać a dworowy swjedžen ze stanom, dobrym zastaranjom a kulturnym džělom wopytać. Tež lětuše swjatki su Pinkecy zhromadnje z črjódu přiwuznych – tež 90-lětna mać měješe při tym swoje nadawki – a z muskim spěwnym towarstwom z Hornjeje Hórki zaso dworowy swjedžen přewjedli.

Pječ lětdžesatkow dołho su so w Pinkec wulkej stwě bibliske hodžiny wotměwali, za čas fararja Bohuměra Rejslerja tydžensce, pozdžišo kóždy druhi tydžen přeco pónđzelu – a to jenož za wobydlerjow z Małych a Wulkich Debsec. Džensa zhromadźuje so tu hišće wosom do džesac wobdžělnikow, hdyž wuhotuja wšelacy předarjo Krajnocyrkwinskeho zjednoćenstwa bibliske hodžiny. Bohužel njemóža so rumnosće w přizemju domskeho po powo-

dženju w awgusće 2010 wjac wužiwać. 1,30 metrow wysoko je woda tehdy w rumnosćach stała. Wobšěrne saněrowanje budže hakle lětsa dokónčene. Tuž so bibliske hodžiny nětko hižo dwě lěće pola susodow wotměwaja. Syn Johannes je wyše teho hižo na 25 lět cyrkwinski předstejicer a pomha na kemšach w Budestecach.

Mandželski A. Pinkoweje je 1995 w starobje 73 lět zemrěl. Zo by syn swoju mać doma lěpje hladać móhl, je před lětomaj džěło w fabrice spuścił a so zesamostatnił. W něhdyšim Paulec wobchodže za tekstilije a zežiwidła w Debsecach předawa nětko picu za ptački a drobne domjace zwěrjata.

Wot Anneliesy Pinkoweje měło so hišće rjec, zo je přeco z nami do Budestec na serbske kemše jězdžiła, dołhož tam běchu. Do Budyskeje Michalskeje cyrkwej nětk wjac sobu njejezdži. Domowinske zhromadźizny w Hornjej Hórcce je swěru wopytowała, wosebje rady lětni wulět a hodowničku. Džens hišće jězdži z nami na ptači kwas a na serbske předstajenja w NSLDž. Tež mandželski Johannes je našich wulětach přeco sobu byl.

Našej serbskej sotře přejemy nadal Bože žohnowanje a hišće rjane a spokojne lěta žiwjenja doma ze swójbny. Džakujemy so za přeprašenje na 90. narodninski swjedžen w Załomju, hdžež smój so w měrcu z Hanku Wjelic wobdžěliłoj. Wjac hač 50 hosći bě so tam zešto, zo by z jubilaru swjećilo, mjez nimi 2 wnučce a 1 wnuk a 2 prawnukej a 1 prawnučka. Skoro wšitcy přiwuzni su w domiznje wostali – w Hornjej Hórcce, Bělšecach, Njeznarowach a Ottenhainje –, ale bohužel žadyn Serb wjac mjez nimi njeje. **Helmut Gros**

Smolerjec kniharnja přepróšuje

Rozmołwa z Annett Šoćic, nawodnicu serbskeje kniharnje w Budysinje

Knjeni Šoćic, Smolerjec kniharnja přepróšuje wot 11. do 15. junija na tydzeń serbskeho antikwariata. Kajki zaměr maja tajke dny, kiž su wuraznje starym kniham wěnowane?

Mamy we hłownym dwójki zaměr. Sprěnja chcemy zjawnosć na naš poměrnje wulki wuběr w serbskim a němskim antikwariacie pokazać, přećelow knihi za starše wudaća zajimować a je kupcam poskićić. Zduha chcemy ludźi na to skedźbnić, zo móža knihi, kiž hižo njetrjebaja, nam poskićić. Nakupimy je rady, hdyž je hišće w swojim wobstatku nimamy.

Přewjedźeće tajki tydzeń přeni króć?

Je to druhi raz – ale přeni króć, zo tomu cyły tydzeń wěnujemy. W léce 2010 přewjedźechmy hromadže z dnjom wotewrjenych duri w LND, kiž zarjadowa so składnostnje tehdyšeho 20-lětneho jubileja LND jako GmbH, w našej kniharni dny serbskeho antikwariata. Mějachmy dobry wothlós. Knihy běchu na blidach wupožene a z tym zajimcam lěpje přistupne. To wězo bóle do kupowanja wabi, hač hdyž steja w kniharni na polcy, a tak smy tež knihi předali, za kotrymiž so hewak lédma štó praša.

W swojim antikwariacie ma serbska kniharnja tež nabožnu literaturu?

Haj, so wě. Mamy jara wjele ewangelskeje nabožneje literatury, mjenje katolskeje. Z katolskich knihow mamy lédma džesac titulow, kiž su do léta 1945 wušli, za to wjace, kiž su so po Druhej swětowej wój-

Nawodnica Budyskeje Smolerjec kniharnje Annett Šoćic přihotuje wustajenišćo knihow, kotraž so w tydženu antikwariata na předań poskićuja.

nje čišćeli. Runje nawopak je to na ewangelskej stronje. Tu je mnóstwo wudaćow z 19. a spočatka 20. lětstotka jara wulke, lédma pak mamy něšto z časa po 1945.

Kak sej tutón rozděl wujasniće?

Prawe wujasnenje za to nimam. Najskej je su so katolske knihi prjedy rědšo čišćeli hač ewangelske. K tomu snadž hišće přińdže, zo sej katolscy Serbja swoje stare nabožne knihi bóle doma chowaja a w swójbje dale zdžědža, hač je to w ewangelskich kónčinach z wašnjom.

Čehodla so w ewangelskich kónčinach knihi skeršo wotedaja hač w katolskich?

Džensniši wobydlerjo ewangelskich kónčin serbsčinu zwjetša hižo njewobknježa. Jich starši abo džědojo a wowki njesu rěč w swójbje dale dali. Hdyž so potom domjacnosće zemrětych starych swójbnych rozpušćeja, nimaja němscy potomnicy hustodosć hižo zajim za stare serbske knihi. Přinjesu je k nam a mysla sej, zo za to tójšto pjenjez dóstanu. Wjetšina je potom zrudana, hdyž sumu słyša, kiž jim za to dać móžemy. Džiwaja so, zo nimaja jich zdžědžene knihi wulku pjenježnu hódnotu.

Čehodla je pjenježna hódnota tak niska?

Bjermy na přikład spěwarske. Tych je so prjedy telko čišćalo, zo so džensa na wikach za jedyn euro abo dwaj předawaja. To njenastupa jenož serbske, ale tež němske wudaća. Hinak je to wězo z ideelnej hódnotu tajkich knihow. Hdyž w nich wěnowanje widžu, potom ludźi na to skedźbnju a jim poruču, sej knihu jako swójbnu dopomnjenku chować. Tajka namořwa je druhdy wuspěšna, tak zo sej někotři swoje knihi radšo zaso sobu dom wozmu, prjedy hač je nam za snadny pjenjez přewostaja.

Kotre serbske ewangelske knihi maće na předań?

Najwjetši je poskitk na spěwarskich. To mamy wjele wudaćow wot 1850-tych hač do 1930-tych lět, a to we wšěch móžnych wariantach wot jednorych hač do rjenje wupyšnych. Někotre eksemplary maja złoty rěz, na wonkowej wobalce serbske ⇨

Tydzeń serbskeho antikwariata w Budyskej Smolerjec kniharni

K druhemu razej wěnuje Budyska Smolerjec kniharnja wosebite dny wuraznje antikwariskim kniham. Wot 11. do 15. junija 2012 wjerći so na Sukelnskej 27 wšitko wokoto drohoćinkow knihičišća. A to jónu za zajimcow, kiž pytaja za wěstymi knihami abo su wćipni na antikwariske poskitki, ale tež za wonych, kiž chcedža swoje knihi druhim poskićić. Wšědnje wot 10.00 hodž. do 18.00 hodž. su antikwariske knihi na blidach wupožene. Cyły dzeń přijimaja sobudželaćerki prašane serbske a němske poskitki z priwatnych knižnych polcow. So wě, zo so při tym tež na knihi nadžijeja, kiž su hižo dawno požadane, tak na přikład na zwjazk „Swět wokoto nas“, na drastowe knihi, wjesne chroniki Hornjeje Łužicy, knihi wo brunicy a na dašce.

Za Delnju Łužicu wotměje so wosebity antikwariski dzeń w klubowni delnjoserbskeho internata w Choćebuzu – a to srjedu, 13. junija, wot 9.00 hodž. do 17.00 hodž. Wjednica Smolerjec kniharnje Annett Šoćic budže hromadže ze zamołwitym za rozšěrjenje w Delnjeje Łužicy Heikom Lobertom zajimawe delnjoserbske a němske knihi poskićić a nakupować.

Do ramikoweho programa tydženja słuša wječork z přednoškom wjednika Serbskeje centralneje biblioteki a Serbskeho kulturneho archiwa, dr. Franca Šěna, kiž so štwórtk, 14. junija 2012, 19.30 hodž. w Smolerjec kniharni praša: „Stare knihi – čapor abo drohoćinki?“

Serbski antikwariat je so w léce 1991 znova zarjadował a słuša z toho časa do Smolerjec kniharnje.

LND

na tydzeń serbskeho antikwariata

⇒ abo němske hrono načišćane a druhdy hišće dalše wudebjenja kaž křiž z parlowiny abo podobne.

A biblijow maće tež telko?

Biblije so husto poměrnje spěšnje předawaja. Tuchwilu mamy jenož jedyn eksemplar z lěta 1893, kotryž – tak je w knize zapisane – bě něhdy we wobsydstwje Lejny Jaurichec z Chasowa.

Kelko płaća na přikład jedne spěwarske a kelko jedna biblija?

To wotwisuje wot wuhotowanja, stawa zdžerženja a lěta wudaća wotpowědneho eksemplara. W přerězku móže so někak takle prajić: Spěwarske płaća maksimalnje 10 eurow, biblije najmjenje 40 a najwjaće 80 eurow.

Kotre nabožne knihi maće hišće nimo spěwarskich a biblijow?

Poměrnje wjele mamy wšelakich spisow, kiž je wudało Serbske lutherske knihowne towarstwo. K bóle rědkim eksemplaram słušatej tajkej wudaći kaž serbska postila z lěta 1807 abo w léce 1856 wot britiskeho bibliskeho towarstwa wudaty a we Wróclawju čišćany Nowy zakon wot Michała Frencela abo předowanja Handrija Lubjenskeho, kotrež je Ernst Bohuwer Jakub w léce 1858 wudał. K tomu přinđu hišće knihi bóle swětneho wobsaha, kiž su spisali serbscy ewangelscy fararjo.

Kotre to na přikład su?

Mamy w poskitku Zhromadžene spisy Handrija Zejlerja, kotrež je wot 1883 do 1891 wudał Arnošt Muka, a to w jednorym kaž w pyšnym wudaću. Dale poskićamy basnisku zběrku Jana Wałtarja „Za dušu a wutrobu“ z lěta 1897 a Jana

Dobruckeho spis „Ze swojeho žiwjenja“ z lěta 1913 – zo bych jenož někotre přikłady mjenowala.

Što serbski antikwariat nimo nabožnych knihow hišće poskićuje?

Tu je paleta jara šěroka. Z dowójskeho časa mamy na přikład tehdyšu šulsku čitanku „Kwětki“, tójšto zešiwkow Časopisa Maćicy Serbskeje a wšelake wudaća z rjady Dom a swět. Z powójskeho časa poskićamy nimale kompletne lětniki Serbskeje protyki a Serbskeje pratyje, nasćenowe protyki Křinja a Moja domizna, wjazane lětniki Płomjenja, wulki wuběr na kapsnych knihach, knihi za wuknjenje serbsčiny a podobne. Mamy tež wudaća w českej a pólskej rěči wo Serbach abo wot serbskich awtorow. A nic naposledk chcu na to pokazać, zo mamy tež němski antikwariat.

Němski antikwariat w serbskej kniharni?

Poskitk němskich knihow je wusměrjeny na regionalnu lužisku literaturu wot Biskopice hač do Choćebuza, kaž su to wobrazowe zwjazki, časopis Bautzener Kulturschau abo najwšelakorije wudaća k stawiznam Łužicy. Wosebje požadane su wjesne chroniki, wot kotrychž bychmy sej hišće wjac přeli, dokelž su, ručež je mamy, spěšnje zaso předate. A wězo słušeja do němskeho antikwariata tež knižne wudaća serbskich awtorow w němskej rěči, kaž staj to na polu literatury wosebje Jurij Brězan a Jurij Koch.

Što wjeseli knihikupču, kotraž z antikwariskimi knihami wikuje?

Wjeselu so, hdyž nam něchtó rědkie knihi poskići, kiž hewak lědma dóstanješ. A wje-

Smolerjec kniharnja na rózku Sukelskeje a Pchalekoweje w Budyšinje ma stajnje šěroki sortiment serbskeje a regionalneje literatury w poskitku. Foto: M. Bulank

selo je wězo tež, hdyž móžeš někomu, kiž hižo dołho wěstu knihu pyta, jeho přeće spjelnić.

Za kajkimi antikwariskimi knihami so ludžo najbóle prašeja?

Pola džěcacych knihow je to wobrazowy kompandij „Swět wokoło nas“, wot kotrehož bychmy móhli wjele eksemplarow předać. Z rjady wo serbskich narodnych drastach su požadane zwjazki wo Wojerowskich Serbach, wo ewangelskich Serbach Budyskeho kraja a wo katolskich Serbach. Prašane su tež tajke knihi kaž „Rostlinske mjena“ wot Jana Lajnerta, Michała Rostokowe „Serbske rostlinske mjena“ a Franka Försterowe „Verschwundene Dörfer“, zo bych jenož někotre přikłady mjenowala.

Kak potencielni zajimcy scyła wo antikwariskim poskitku zhonja? Je lišćina titulow w interneće wozjewjena?

Wozjewjenje w interneće hišće nimamy, ale wone je planowane a na tym so džěła. Klětu abo snadź tež hižo lětsa tak daleko budže. Naš antikwariski poskitk móža sej zajimcy kóždy čas w kniharni wobhladać. Štóž za něcim konkretnym pyta, móže so na nas direktnje abo internetnje přez platformu LND wobroćić. My w kniharni potom na naprašowanje wotmołwimy. Dobra składnosć, naš poskitk zeznać, budže nětko w juniju naš tydzeń serbskeho antikwariata, na kotryž wšěch zajimcow wutrobnje přeprošuju.

Džakuju so za rozmołwu a přeju Wam wjele spokojnych kupcow.

Prašata so Trudla Malinkowa

W serbskim antikwariacie namaka zajimc mnoho wšelakich wudaćow serbskich spěwarskich a dalšich knihow serbskeje ewangelskeje nabožneje literatury.

Dopomnjenki na konfirmaciski čas

Pochádzam z ryzy serbskeje swójby w Malešecach. Doma su nan a mać kaž tež wowka wšědnje serbowali. Hdyž mój sydom lět starši bratr do šule přińdže, njemóžeše ani słowčka němsce. Sam sym serbsce wšitko rozumił, ale serbski jazyk so mi tak prawje njewjerćeše.

Wot lěta 1951 wopytachmy wšitcy z rjadownje – hač na jedneho Němca – tydzensce konfirmacisku wučbu. Naš farar Pawoł Albert nas wobšěrnje w ewangeliskej wučbje rozwučowaše a napominaše nas husto kemši chodźić. Chodžach kóždu njedzelu kemši, wšako daloko njemějach. Naše domske steješe runje napřečo cyrkwi. Kemše w serbskej a němskej rěči so wotměnjach. Hdyž běchu we 8.30 hodž. serbske kemše, slědowachu w 10.00 hodž. němske. Hdyž so němske kemše we 8.30 hodž. wotměwachu, slědowaše w 10.00 hodž. Boža služba za džěci.

Hdyž wopytach serbske kemše, sedžach stajnje na hornjej łubi, kotraž so pozdžišo wottwari. Tam horka sedžeše tež husto znaty Serb Arnošt Bart z Brězynki, kotryž při přědowanju nimale stajnje wusny (a tež smorčeše). Hdyž so z kemšow domoj wróćich, powita mje moja wowka, Klinec wowka, z postrowom „Z Božeho słowa witať“. Hač so tajke něšto w našim času hišće natožuje?

Někak w léce 1951/1952 prošeše mje naš farar, hač njebych serbski měsačnik Pomhaj Bóh rozdzěleć chcył. Ja wězo při-

Cyrkej w Malešecach

Foto: archiw PB

prajich. Tak chodžach dom wot domu a roznošowach 28 eksemplarow po Malešecach. Jedne plačeše tehdy 20 pjenježkow. Njewěm wšak, kelko eksemplarow so tam džens hišće čita.

Zjawne pruwowanje njedzelu Judika kónc měrca 1952 před wosadu bě za mnje z njewočakowanej zrudobu zwjazane. Džeń do toho je moja luba mać Lenka Lorencowa nahle zemřěła. Na to so mje farar Albert woprašaja, hač chcu so na pruwowanju wobdzělić. Pruwowanje runje tak wobstach a móžach so njedzelu Palmarum, potajkim tydžeń do jutrow, na konfirmaciji wobdzělić. Běchmy cyłkownje 38 konfirmandow. Tuž bě moja konfirmacija z hłubokim žarowanjom zwjazana a njezapomnity podawk postajowaše moje dalše žiwjenje. **L-c**

Konfirmaciski jubilej swječili

Malešanski farar Winfried Noack přeprasy wšitkich jubilejnych konfirmandow na kemše njedzelu, 6. meje, popołdnu w 14.00 hodž. do Malešanskeje cyrkwy na Božu službu z dopomnjećom na 70-, 65-, 60- a 50-lětnu jubilejnu konfirmaciju. Přeprošenje scěhłowachu jubilarojo, kotřiž su před 60 a 50 lětami konfirmaciju měli. Znaty serbski farar Pawoł Albert bě wjace hač 70 hólcow a hólcow konfirměrował. Mjez dejmantnymi jubilarami su tehdy znajmjeńša wosmjo młodostni tež serbske konfirmaciske hrónčko dostali.

Farar Noack přewodžeše 26 jubilarow do cyrkwy. Džesać wobdzělnikow swječeše zlotu a 16 dejmantnu konfirmaciju. W přědowanju dopominaše duchowny nawulke čěže před 50 a 60 lětami. Na kóncu kemšow přepoda wón dopomnjenske wopismo a němsku brošurku fararja Awgusta Sykory „W Malešecach před 100 lětami“.

Po kemšach podachu so dejmantni jubilarojo do Hućinjanskeho hosćenca. Mnozy njeběchu so hižo wjele lět widželi, dokelž zwonka łuzicy bydla a skutkuja. Sobuorganizatorka Edit Jurakowa skrótka hižo zemřětych sobukonfirmandow z mjeńšinu čišiny wopomni. Při skibce tykanca a šalce kofeja wuwi so spodobna bjesada. Při rozžohnowanju wuprajichu nadžiju, zo chcedža so wšitcy za pjeć lět na jubilejnej železnej konfirmaciji wobdzělić. **L-c**

Bože spěće w Malešecach

Po tradiciji zetkach so tež lětsa kemšerjo na Bože spěće w swjedženskim stanje w Malešecach. W léce 2001 bě so zahajił rjad dwurěčnych kemšow składnostnje wjesneho swjedženja, na kotrychž wobdzěla so wšitke wokolne wosady. Predikant

Jens Winkler čitaše scěnje serbsce a němsce. Serbski superintendent přědowaše wo Bohu, kiž bě, kiž je a kiž přińdže. Po kemšach poda předsyda Malešanskeho zwonoweho towarsta Karlfried Herrmann rozprawu wo dotalnych prócowanjach wo

nowe zwony. Po wšelakich diskusijach su so dojednali na namjet Trudle Malinkoweje, zo přewozmu na nowe zwony serbske a němske napisy, kiž stejachu na historiskich Malešanskich zvonach. Zaměr towarstwa je, na Bože spěće 2013 nowe zwony poswjećić. K temu pak trjebaja hišće dary we wysokosći 20 000 eurow. Zwony maja so leć w zwonarni klóštra Maria Laach. **jm**

Předsydstwo Malešanskeho zwonoweho towarstwa z wosadnym fararjom Winfriedom Noackom (srjedža) po kemšach Bože spěće w swjedženskim stanje

Do maleho zwona zběraja dary za nowe Malešanske zwony. **Foće: J. Malink**

Swojeho pochada a swojich prjedownikow sej wědomi

Potomnicy serbskich wupućowarjow w Awstralskej historiski trek napodobnili

Přeprašenju k spominanju na přečahowanje swojich prjedownikow z Rosenthala w Južnej Awstralskej do kónčin wokoto Hamiltona we Victoriji w léce 1852 (hlej aprylske wudaće PB) běše njedawno 80 potomnikow serbskich wupućowarjow scěhowało. Napodobnjenje historiskeho přečahowanja započa so 3. meje w Rosenthalu z nutrnosću při cyrkwičce, kotruž běchu před wjac hač połdra lěstotkom přeni sydlerjo ze sušenych cyhelow natwarili. Džakowano historiskim zapisam běše wobdźělnikam móžno, jara dokładnje tehdyšej čarje hač do Hamiltona scěhować. Jich awta běchu na jězbje po historiskim puću z přityknjenymi serbskimi chorhojkami pyšene. Na próstwu z Awstralskeje bě Serbske ewangelske towarstwo někotre chorhojčki zhotowić dało a do Awstralskeje posłało. Po tutych originalnych příkladach běchu sej potomnicy Serbow sami hišće dalše chorhojčki zešili.

Spominanje na trek serbskich wupućowarjow zakónčichu wobdźělnicy z Božej službu při přenjej w Hamiltonje natwarje-

Hłownaj organizatoraj wopominanja historiskeho treka Betty a Colin Hufec w Hamiltonje. Zapřah je ze serbskimi chorhojkami wupyšeny.

Foto: prywatne

nej cyrkwičce. Do města začahnychu pěši za krytym wozom z konjacym zapřahom. Ze serbskimi chorhojkami, kiž běchu do toho na awtach připrawjene byli, běchu nětko konje wupyšene. Wjele z wobdźělenych žónskich a tež někotři muscy

běchu so po zastarsku zdrasćili. W Serbach mjeztym znaty farar Colin Huf swjećeše z nahladnej wosadu zakónčacu Božu službu z jendzelskim a serbskim čitanjom z ewangelija po swjatym Janu, 16. a 17. štučka 3. stawa.

Arnd Zoba

Kilianowe kěrlušy na CD

Składnostnje jeho 200. narodnin wuda Serbske ewangelske towarstwo hromadze ze Założbu za serbski lud loni CD z kěrlušemi Jana Kiliana. Kilian sam wobhladowaše so jako serbski basnik a lutherski farar. 1846 wuda wón zběrku swojich nabožnych spěwow, 1847 scěhowaše knižka z přislušnymi melodijemi. Na CD namaka so 22 jeho kěrlušow, za džewjeć z nich je sam melodiju spisał. Hižo w 1920-tych lětach je wuznamny serbski komponist Bjarnt Krawc Kilianowe spěwy wobdźělał.

Za předležacu CD su to nimo njeho činili Liana Bertók, Oksana Weingardt-Schön a Feliks Brojer.

Zwjětša jednore kěrlušy Kiliana (počahuju so jenož na jeho swójske melodije) wuznamjenjeja so ze zwučnym, prostym, druhdy tež so pozběhowacym wjedzenjom melodije, štož wotpowěduje cyle jeho romantiskemu časej, bjez toho zo bychu přjate abo kičojte byli. Wobdźětanja su jednore a přiměrjene, piščelowe přede hry snadź improwizowane, ale so hodžace.

Chóraj pod dirigatow Friedemanna Böhme spěwatej angažowanej a čisće, baritonej Geraldjeje Schöneje so rjenje připoslušča.

CD so wudospoľni z hižo eksistowacymi melodijemi, na kotraž je Kilian nowe teksty spisał, a z kěrlušemi, kotraž je wón do serbsčiny přeložił.

Pozabytych basnikow a komponistow zjawnosći zaso do pomjatka zwolać je přeco dobra wěcka – w padže Kiliana je to tež poradžena.

Prof. Günter Schwarze

Wysoka šula za hudźbu „Carl Maria von Weber“ Drježdźany, wučer za kompoziciju a hudźbnu teoriju

Někotre mysle k Bjesadam

Lětsa na cyrkwiniskim dnju w Husce změjemy nowosć. Sobotu popołdnju předstajeja so tam serbske Bjesady z Hodźija, z Rakec, z Bukey a z Wojerec. Tute su so w zaštych lětach nimale njewobkedźbowane wot serbskeje zjawnosće založili. Při tym němscy wosadni fararjo Bjesady mócnje podpěraja. Njepřewostajeja jim w swojich wosadach jenož rumnosće za zeńdženja, ale wobželeja so na nich tež aktiwnje. Za to słuša jim džak.

Kóždy Bjesada je hinak nastala, w Bukeycach na příklad jako pokročowanje rěčneho kursa. A kóždy Bjesada tež trochu hinak džěla. Wo tym chcemy w Husce slyšeć. Ale nic jenož to. Chcemy so mjez sobu zeznać, nazhonjenja wuměnić a so

z pomocu wučerki Měranje Cušcyneje na rěčnym polu dale kubtać.

Bjesady su rozdźělnje zestajene. Pódlu su Němcy, kiž so za to serbske zajimuju a džěla přeni raz kontakt k serbskej rěči abo scyła k Serbam maja, kaž tež tajcy, kiž chcedža so w rěči wudospoľnjeć abo kiž pytaja za móžnosćemi, maćernu rěč wužiwać. Podpěru dóstanu wot nazhonjenych maćernorěčnych Serbow. Tak wopokazuja so Bjesady hač do nětko jako wuspěšny model.

Kak hodži so nětko najlěpje dale džělać? K temu někotre myslički a ideje: Za přichod mam za wažne, zo wuwijemy zhromadne džělo mjez Bjesadami. Předstajić móžu sej na příklad njekrutu syć

pod krywom Serbskeho ewangelskeho towarstwa. To rěka: SET koordinuje zhromadne terminy a zeńdženja a přeprašuje na zarjadowanja. Při tym wužiwamy časopis Pomhaj Bóh a internet jako komunikaciski srědk.

Kóždolětnje zeńdženišćo móhlo być serbski kubłanski džěń, potom wězo na druhim terminje a nic w prózdninach. Kubłanski džěń jako džěłarnička, hdžež steji rěč w srjedzišću a hdžež so z pomocu maćernorěčnych Serbow k wšelakim temam dale kubłamy. Tajka zhromadnosć tyje tež našej wěrje. By rjenje było, hdyž bychu Bjesady po swojich móžnosćach tež serbske wosadne žiwjenje podpěrowali, na příklad na wosadnych popołdnjach a při słowje k dnjej w serbskim rozhlósu.

Wjeselu so na zeńdženje w Husce.

Mato Krygar

Krajna synoda Sakskeje

Wot 20. do 23. jutrownika wotmě so nalětnja synoda w Drježdžanach. Sobotniše zarjadowanja stejachu pod temu: „Tak pak njedyrbi mjez wami być“ – We wěrje zhrmadnje wostać (Mt 20,26). Pozadk běštej mjez druhim znawzarjadowanje zakonja za farsku službu a wosebje zdžela

wótra diskusija w krajnej cyrkwi wo prašenju, hač smějaj homoseksualnaj čłowjekaj w farskim domje bydlić abo nic. Słyšachmy k temu přednoškaj; přeni wot prof. Klaus Tannera z Heidelberga a druhi wot prof. Johanna Bertholda z Moritzburga.

Klaus Tanner

Wo změnach w cyrkwi

Prof. Tanner zaběraše so ze změnami w cyrkwi, kotraž wurustu z napjatosćow w njej. We wjacorych tezach předstaji swoje mysle. Tak zwěsći, zo běchu we wosadach hižo wot započatkow cyrkwy konflikty a rozestajenja. Cyrkej móžeše a móže so jenož potom wuwic, hdyž fundament wěry wjace waži hač rozdźelne měnjenja křesćanow. Wěrywuznaće twori identitu a zwjazuje, ale zdobom tež wuzamkuje. Zwady nastanu potom, hdyž dže wo prašenje, što słyša k njezměnjomnemu fundamentej wěry a što k wot čłowjekow postajenym tradicijam. Za ewangelskich křesćanow je počah na bibliske žórta njeparujomny. Zmysl a wuznam žórłow pak so jenož jewirej přez stajnje nowe wuložowanja.

Štož so w cyrkwi njezměni a štož so změni, spyta so wopisować z njewidžomnej a widžomnej cyrkwy. Wěrna cyrkej so pola nas přeco rozeznawa wot cyrkwin-skich institucijow. Widžomna cyrkej wostanje džěl swěta a ma wjele njedostatkow. Tuta wěda móže nam pomhać mjez sobu

w zwisku wostać, dokelž sami swoje njedostatki znajemy. Časowy duch so tež na nas wuskutkuje. Tola křesćanski duch je najprjedy zwjazowacy duch w swobodze. Tuta swoboda w ewangelskej cyrkwi pak sej tež žada móc za samozawjazk.

Johannes Berthold

Zakoń a ewangelij

Prof. Berthold rěčeše wo temje „Zhrmadnje po puću“. Wón pokaza na teologiske rozeznawanje zakonja a ewangelija. Přenja hłowna mysl bě, zo je pluralita w cyrkwi bohatstwo runja pisanosći w přirodže. Wšelakorosć pokazuje tež na to, zo njemóže jednotliwc abo skupina wšitko wědžeć a zrozumić. W nas tči žedženje za dokonjanosću. Pluralizm pak je po měnjenju referenta wšelakorosć bjez srjedźizny. To steji našej wěrje napřećo. W prašenju, hač smějaj homoseksualnaj čłowjekaj w farskim domje bydlić abo nic, hrozy nutřkownej jednoće cyrkwy strach, hdyž pobrachuje teologiska orientacija.

Druha hłowna mysl so z tym zaběraše, hač zwisuje tute prašenje z wěrywuznaćom. Bóh je čłowjeka jako muža a žonu

stworil a wobeju na so počahować dał. To je džěl našeho wěrywuznaća k našemu stworićelej. Homoseksualnosć k temu njesłyša.

W třecim džělu džěše wo počah zakonja a ewangelija. Zakoń je „swjaty, sprawny a dobry“, ale je zdobom jara čezko znjesć. Hdyž Pawoł pisa, zo pismik mori, duch pak wožiwa, potom leži runje w tym rozdźěl mjez zakonjom a ewangelijom. Luther je Bože kaznje zapřimnył jako orientaciju za žiwjenje w hnadze. Jemu bě wažne, što Chrystusa čěri. Prócowanje wo mjezsobne zrozumenje stejiscow ležeše referentej wosebje na wutrobje.

W skupinach smy popoždnu wo wšelakich prašenjach dale rozmyslowali.

Wobzamknjenja

Synoda je namjet teologiskeho a prawniskeho wuběrka přiwzała a z tym wobkrućiła wobzamknjeni cyrkwinkeho wjednistwa z lěta 2001 a z lětušeho januara. Po tym maja fararki a fararjo dale swoje žiwjenje w mandželstwe a wójbje po swojim zawjazku wjesć. To rěka tež, so ma farar dale swobodu, wjesć žiwjensku formu, kotruž ma před Bohom zamołwić. Za přichodne tři lěta namjetuje synoda, na wšelakich runinach wjesć rozmołwy wo napřećiwnych nahladach w etiskich prašenjach, a prosy krajnocyrkwinke wjednistwo, namjety k temu zestajeć a 27. synodže wo wuslědkach rozprawjeć.

Biskop wuzběhny, zo so kóždy pad homoseksualneho žiwjenja na farje pruwuje a zo njebudže cyrkwinke předstejćerstwo zamołwitosć rozsuda same njesć dyrbjec. Njezmějemy žadyn rozsud přećiwu biskopej.

Zakoń, kiž bě so hižo wot EKD wobzamknył, je so z mješimi změnami přećiwu dwěmaj hłosomaj přiwzał.

Nazymska synoda wotměje so, da-li Bóh, wot 16. do 19. nowembra.

Handrij Wirth

Panorama synodalneje žurle na temowym dnju synody 21. jutrownika

Fota: M. Oelke

BORDUN-festiwal młodych dudakow w Slepom

BORDUN – 1. mjezynarodny festiwal dudakow za džěci a młodzinu wotměje so 16. a 17. junija w Slepom. Organizatorojo su sej na njón přeprošyli skupiny dudakow, ansamble a solistow – džěci a młodostnych z Pólskeje, Českeje a Němskeje. Mjeno festiwala wotwodźuje so wot pomjenowanja „bordun“. Kóždy dudy maja znajmjeńša jednu tajku pišćalku bordun, kiž rěka serbsce bórčawa: Z njeje přińdže stajny zwuk k hratej melodiji.

Program zahaji so sobotu w 17.00 hodź. Wopytowarjo móžeja sej wosebitu wusta-

jeńcu z pokazku serbskich instrumentow a wězo programy a předstajenje skupinow a jednotlivych hercow wobhladać. Wječor sľěduja reje na swjedźenišću.

Njedźelu wot 11.00 hodź. móžeće zaso wotměnjawe koncerty skupin dudakow a jednotlivcow dožiwić. Na wikach poskića so speciality ze Slepjanskeje kuchnje. Za młodych wopytowarjow budu paslenska džěłarnička a dalše zabawy za džěci přihotowane.

Slepjanska wosada je jenički region w Němskeje, hdžež so hižo přez lětstotki

pospochi hač do džensnišeho na dudach hraje. Serbski folklorny ansambl Slepom a Serbski džěćacy a młodzinski ansambl Slepom tutu tradiciju hač do džensnišeho hajitej a jako posołaj serbskeje kultury swojeho regiona skutkujetej.

Zastup plaći 5,00 eurow, potuńšeny 3,00 eura. Předpředaj lisćikow poskića Serbski kulturny centrum Slepom.

Tuž zaplanujće sej tutón termin – sće wutrobne přeprošeni na BORDUN – 1. mjezynarodny festiwal dudakow za džěci a młodzinu 16. a 17. junija w Slepom.

M. Hermas

Ursula Starikowa wuznamjenjena

Jako „Čestnohamtsku měsaca“ wuznamjenichu 9. meje Ursulu Starikowu z Janšojc. Z tutym připóznaćom počesći so 68-lětna bywša wučerka serbsčiny wosebje za swoje dołholětnne prócowanje wo zděrženje serbskich tradicijow kaž tež za swoje nje-sebične džěło na dobro Janšojcseje wosady. Lawdaciju na wuznamjenjenu měješe fararka Gabriele Neumann. Generalny suprintendent Martin Herche ze Zhorjelca

wuzběhny wažnosć spěchowanja serbskeje rěče w cyrkwi. Nawoda statneje kenclije w Podstupimje Albrecht Gerber přepoda U. Starikowej džakne wopismo braniborskeho ministerskeho prezidenta Matthiasa Platzecka a wysokohódnotny pjelnjak z grawěrowanym napisom „Angažowana za Braniborsku“. Na swjedźenski akt bě sej Ursula Starikowa zwoblěkała swoju serbsku drastu. T.M.

Wustajeńca wo serbskej holi

Historiska póstowa karta z Wojerowskich kónčin. Tajke a podobne eksponaty pyta Budyski Serbski muzej za swoju nowu wustajeńcu.

Repro: Serbski muzej

Budyski Serbski muzej přihotuje wustajeńcu wo holandskich Serbach.

Rjenje by było, hdyž bychu tež ludźo z Wojerowskeje a Slepjanskeje kónčiny něšto k tomu přinošowali. Pytaja so za jimawe objekty a stawizny k tomu, kiž wopisuja něhdyšu a džensnišu situaciju Serbow w holandskej kónčinje, kaž konfirmaciske łopjena a hrónčka na scěnu, rukopisne wěcy, kaž serbske listy, zbožopřeća,

spěwarske, serbske šulske, towarstwowe abo wosadne dokumenty, wěcy, kiž zwisuja z džěłom w brunicownjach abo škleńčerstwje abo přikłady ludoweje wušiknosće a rjemjesla. Tež fota a serbske drasty smědža so rady wupožćić abo darić. Přizjewjenja prošu w Serbskim muzeju pola Andreje Pawlikoweje pod 0 35 91/27 08 70 17 abo pod sm@sorbisches-museum.de.

A. Pawlikowa

Džěłarnička přichoda „8 wsow – 1 wosada“

Pod hesłom „8 wsow – 1 wosada“ zeńdže so sobotu, 21. apryla, 30 zastupjerjow wšelakich towarstwow a organizacijow Slepjanskeje kónčiny w starej šuli w Brězowce. K tutej druhej džěłarničce je Domowinska župa Běta Woda/Niska, kooperujo ze Socialnej syću Slepom a Serbskim institutom Budyšin, přeprošyla.

Tutón raz rozjimowachu wobdźělnicy w měnjacych so džěłowych skupinach aktualne wuwice a přichodnu zhromadnosć mjez wsami, generacijemi a kulturami w Slepjanskeje wosadze. Fabian Jacobs (Serbski institut) a Holger Thomas (Socialna syć) zarjadowanje moderěrowaštaj. Čežišća běchu při tym trěbne spěchowanje wučby serbsčiny w šulomaj, naprawy za widžomnu dwurěčnosć a móžnosće wuhotowanja wjesneho žiwjenja w zwisku z politiskimi noworjadowanjami a hórnistwom. Nimo teho předstajaj so wobdźělnikam načisk sociokulturneho koncepta za wšě wosom wsow Slepjanskeje wosady. Wobdźělnicy zapřijachu jón do swojich přemyslowanjow a wobdžěłaja nětko předłohu „Sociokulturneho koncepta Slepoho“. M. Hermas

Z předsydstwa SET

Dnja 17. apryla wuradźowaše předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Serbskim domje w Budyšinje. Hłowny dypk bě program lětušeho cyrkwinskeho dnja, kiž wotměje so 23. a 24. junija w Husce. Na sobotniše zarjadowanje su wosebje serbske Bjesady z ewangelskich wosadow přeprošene. Na nedźeli cyrkwinskeho dnja wuhotuje kulturna brigada Serbskeho gymnazija koncert. Dalšej dypkaj wuradźowanja běštej dworowy swjedźeń we Wuježku 21. julija kaž tež hłowna a wólbna zhromadźizna 31. oktobra w Rakecach. Přichodne zeńdženje předsydstwa budže 4. septembra w 15.30 hodź. w Budyšinje. M. Wirth

Powěšće

Dwě njedźeli po jutrach swjećeše w Chwacicach wosom pačerskich džěćí swoju konfirmaciju. Po kemšach sadźichu hromadze z fararjom Winfriedom Noackom na farskej zahrodze štomik, kotryž ma jich stajnje na wosebity dzeń dopominać. Foto: H. Noack

Bluń. Na kemšach 22. apryla swjećeše 28 jubilarow z wosadnym fararjom Udom Gerbethom w Blunjanskej tykowanej cyrkwi swoju jubilejnu konfirmaciju. Kemše wobrubí cyrkwinski chór, cyrkwínsku službu měješe Helmut Kurjo. Při zhromadnym wobjedze a wólnej bjesadze we wjesnym hosćencu mnozy mjez sobu serbsce rěčachu, tež hdyž so jazyk hižo tak spěšnje serbsce njewjerčeše.

Budyšin. Fararjo a sobudźěłačerjo Budyskich ewangelskich a katolskich wosadow wupřachu wyšemu měščanosće Christianej Schrammej 3. meje zbožo k jeho 60. narodninam. Zanje-sechu jubilaraj narodninski spěw a džakowachu so jemu za dobre zhromadne džěło mjez městom a cyrkwi. Christian Schramm skutkowaše do swójeho powołanja na Budyskeho měščanostu jako diakon w Pětrskej wosadze. Džensa je sobustaw sakskeje krajneje synody.

Malešecy. Předstejičér Budyskeje Ludoweje banki Klaus Otmar Schneider přepoda 24. me-

je zwonowemu towarstu w Malešecach šek we wýsokći 5000 eurow za nowe zwony. Beneficny koncert na dobro nowych zwonow wotmě so sobotu do swjatkow nawječor we wosadneje cyrkwi. Jón wuhotowaštaj z Malešanskeje wosady pochadźaca spěwarka Romy Petrick a Drježdžanski organist Johannes Korndörfer. Zastup so njezběraše, prošese pak so wo dar za zwony.

Turjej. Swjatkownu pónđzelu, 28. meje, swjećachu so delnjoserbske kemše w Turjeju. Do tamnišeje cyrkwy přepróšujetej hóstna wosada a skupina Serbska namša kóždy lěto k swjatkam. Přédowanje měješe lětsa farar Cyril Pjeh z Berlina, čitałoj stej dr. Madlena Norbergowa z Choćebuza a Antje Kellowa ze Žylowa. Po kemšach bě zaso zhromadne kofejpíče.

Budyšin. Drježdžanski gymnazij swj. Bena přewjedze 31. meje projektny dzeń w Budyšinje. Pod nawodom wučerja Andréa Bockholta ze-znamomichu so šulerjo 8. lětnika z cyrkwínskimi a narodnymi stawiznami stolicy Serbow. K projektnym stacijam słušachu Serbski muzej a Měščanski muzej kaž tež Michałska a Pětrska cyrkwe. W Michałskej cyrkwi přestaji Serbski superintendent Malink stawizny twarjenja a jeho wuznam za ewangelskich Serbow. Před pomnikom při cyrkwi spominaše so na swěrných prócowarjow wo Bože słowo w serbskej rěči.

Dary

W aprylu je so darilo 42 eurow za Pomhaj Bóh. Bóh žohnuj dar a darcíela.

Spominamy

Před 130 lětami, 12. junija 1882, zemř w Budyšinje kandidat teologije **Jan Kowar** (Schmidt). Narodził bě so 19. januara 1806 jako přenje džěćo chěžkarja a šewca Handrija Kowarja w Budestecach. Wobdarjony hólc wopyta po ludowej šuli Budyski wučerski seminar a bě wot lěta 1829 wučer w Rachlowje pod Čornobohom. 1834 zloží swóje zastojnstwo a poda so do Lipska, zo by tam teologiju studował. Jako kandidat teologije wróći so do Serbow, hdžež pak žane přistajenje njenamaka. Bydleše jako nježenjenc w Budyšinje a zastupowaše po potrebjce fararjow we wokolnych sakskich serbskich wosadach. We 1840-tych lětach prócowaše so Kotečanski farar Jan Kilian wo njeho, zo by přewzał nowozaloženu serbsku luthersku wosadu we Wukrančicach a Klětnom. Tola Kowar zastojnstwo we wosadze nabožnych separatistow wotpokaza, tak zo dyrbeše je naposledk Jan Kilian sam přewzać. Jan Kowar, kiž bě „sprawna a sprócniwa duša“ (SN 17.6.1882), wosta w Budyšinje, hdžež so skromnje žiwješe. Wosebje we 1850-tych lětach podawaše tójšto přinoškow do Misionskeho Posota. Jako 76lětny starc bjez potomnistwa zemř, jeho z chuduškim pohrjebom štwórteje klasy na Tuchorju pochowachu. T.M.

Přepróšujemy

W juniju wusyla so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu.

03.06. swjedzeń Swjateje Trojicy

10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěćí (sup. Malink)

10.06. 1. njeđzela po Swjatej Trojicy

09.30 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom we Wojerecach (farar Nagel, sup. Malink), po tym Serbski domizniski swjedzeń

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

17.06. 2. njeđzela po Swjatej Trojicy

17.30 ekumeniski nyšpor na klósterskim swjedženju w klóštrje Marijina hwězda w Pančicach (sup. Malink, farar Šćapan)

23.06. sobota

14.00 zahajenje Serbskeho ewangelskeho cyrkwínskeho dnja w Husce

24.06. swjedzeń Jana Křćenika

10.00 swjedzenske kemše z Božim wotkazanjom w Husce, po tym program Serbskeho ewangelskeho cyrkwínskeho dnja

08.07. 5. njeđzela po Swjatej Trojicy

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěćí (sup. Malink)

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

Wšelakich terminowych čězow dla su juliske serbske kemše w Budyšinje hakle na druhej njeđzeli měsaca.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawačelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBöh@gmx.de)
Čísć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaćí 8 eurow.